

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДИХ ЖІНОК 20 РОКІВ У ЗВ'ЯЗКУ З ЇХНІМИ ЦІННІСНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ

FEATURES OF THE PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF 20 YEARS OLD YOUNG WOMEN IN RELATION TO THEIR VALUE ORIENTATIONS

У статті проаналізовано результати вивчення особливостей психологічного благополуччя молоді в контексті їхніх ціннісних орієнтацій і характеристик гендерного самовизначення. Актуальність зазначеної проблеми зумовлена потребою визначення підстав для внутрішньої рівноваги особистості, її психологічного здоров'я. У науковій літературі феномен психологічного благополуччя потрактовують як прагнення людини до відчуття щастя, задоволеність собою та життям загалом. Припускаємо, що психологічне благополуччя дівчат залежить від їхніх ціннісних орієнтацій і ставлення до маскуліної моделі поведінки.

У дослідженні взяли участь 38 студенток другого курсу спеціальності «Психологія» Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

Емпіричне дослідження здійснювалося завдяки таким психодіагностичним методикам: «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф (в адаптації С.В. Карсканової), «Ціннісні орієнтації» Ш. Шварца й опитувальника «Маскуліність, фемініність та гендерний тип особистості» С. Бем (у модифікації О.Г. Лопухової).

З'ясовано, що психологічне благополуччя дівчат здебільшого залежить від їхньої відповідності й наслідування соціальним ідеалам і цінностям, а не від прояву цих цінностей на індивідуальному рівні. Маркерами психологічного благополуччя дівчат на індивідуальному рівні виступили прагнення до отримання задоволеності від життя, незалежне волевиявлення при прийнятті рішень і способів дії, автономність у вчинках та здійснення контролю над ними. Наша гіпотеза щодо того, що психологічне благополуччя дівчат забезпечується проявом маскуліної поведінки повністю не підтверджена: психологічне благополуччя переважно зумовлене саме фемініністю й андрогінністю.

Ключові слова: психологічне благополуччя, суб'єктивне благополуччя, компоненти психологічного благополуччя, ціннісні орієнтації,

гендерні характеристики, вік молодості.

The article analyzes the results of studying the features of the psychological well-being of young people in the context of their value orientations and characteristics of gender self-determination. The relevance of the stated problem is due to the need to determine the reasons for the internal balance of the individual, his or her psychological health. In the literature, the phenomenon of psychological well-being is associated with a person's desire to feel happiness, self-satisfaction and life in general. We made the assumption that the psychological well-being of girls is related to their value orientations and attitude to a masculine model of behavior.

38 students of the second year of the "Psychology" specialty of the Educational and Scientific Institute of Law, Psychology and Innovative Education of the National University "Lviv Polytechnic" participated in the study.

Empirical research was carried out with the help of psychodiagnostic methods, such as "Scale of psychological well-being" by K. Riff (adapted by S.V. Karskanova), "Value orientations" by Sh. Schwartz and the questionnaire "Masculinity, femininity and gender personality type" by S. Bohm (in the modification of O.G. Lopukhova).

It was found that the psychological well-being of girls was more related to their conformity and imitation of social ideals and values than to the manifestation of these values at the individual level. Markers of girls' psychological well-being at the individual level were the desire to enjoy life and independent expression of will in choosing decisions and methods of action, autonomy in actions and exercising control over them. Our hypothesis that the psychological well-being of girls is ensured by the manifestation of masculine behavior was not fully confirmed: psychological well-being was more closely related to femininity and androgyny.

Key words: psychological well-being, subjective well-being, components of psychological well-being, value orientations, gender characteristics, age of youth.

УДК 159.923.2-055.2-053.81:17.022.1
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.59.14>

Логвінова Д.В.

к.психол.н.,
доцент кафедри теоретичної та практичної психології,
Національний університет «Львівська політехніка»

Логвінов О.В.

студент I курсу магістратури
Харківський національний університет радіоелектроніки

Постановка проблеми. Вивчення особливостей позитивного функціонування людини в будь-яких життєвих ситуаціях є важливим аспектом психологічних досліджень і консультативної практики. Актуальність проблеми психологічного благополуччя зумовлена потребою визначення підстав для внутрішньої рівноваги особистості, її психологічного здоров'я. Феномен психологічного благополуччя кваліфікують як прагнення людини до відчуття щастя, задоволення собою та життям загалом. В умовах війни більша частина громадян України переживає емоційне напруження, страх за життя, невизначеність, розгубленість через повітряні тривоги, нестачу сну, фізичні перевантаження,

нерозв'язність життєвих ситуацій, соціальну оцінку тощо. Перераховані маркери сучасного стану країни негативно впливають на життєдіяльність особистості, її психологічне благополуччя. На рівень функціонування особистості також впливає нестабільна на сьогодні політична обстановка в країні, крах цінностей, втрата орієнтирів, душевне виснаження, зневіра у власних силах і можливостях змінити ситуацію на краще. Вивчення особливостей психологічного благополуччя в сучасних умовах життя допоможе проаналізувати настрій, орієнтири сучасної молоді, аби окреслити напрями щодо забезпечення допомоги й підтримки особистості у складних життєвих ситуаціях.

Аналіз теоретичних концепцій. Проблема психологічного благополуччя людини завжди була об'єктом дослідження філософії, психології та соціальних наук. Основою психологічного благополуччя особистості є суб'єктивна емоційна оцінка людиною себе і власного життя, процес самоактуалізації та особистісного зростання. Таке розуміння не можна ототожнювати з поняттями «психічне благополуччя», «психічне здоров'я», «емоційний комфорт» тощо. Бо саме таке усвідомлення поняття «психологічне благополуччя» не пов'язане з ідеєю про наявність чи відсутність будь-яких психічних або соматичних недуг.

«Психічне благополуччя», на відміну від «психологічного благополуччя», відноситься до стану психіки, який охоплює такі аспекти психічного здоров'я людини, як емоційна стійкість, психічна стійкість, здатність адаптуватися до стресу, уміння розв'язувати проблеми тощо. Поняття «психологічне благополуччя» більше фокусується на емоційному та психологічному самопочутті особистості, зумовлене задоволенням від життя, власною особистістю, почуттям життєвої задоволеності, самовизначення тощо. Отже, хоч обидва терміни функціонують на позначення психічного здоров'я, психічне благополуччя охоплює загальний стан психіки, тоді як психологічне благополуччя більше стосується емоційного та психологічного самопочуття людини.

Психологічне здоров'я розглядають як одну з умов оптимального функціонування особистості, як динамічну рівновагу людини з навколишнім довкіллям і соціальним оточенням, що дозволяє їй повноцінно виконувати соціальні функції. На думку Н.М. Бредберн (*N.M. Bradburn*), для опису психологічного благополуччя слушним є використання показників, що відображають стан щастя або нещастя, особисте відчуття загального задоволення чи незадоволення життям. [цит за 1, с. 50]. Переживання людиною свого ставлення до власного життя існує у свідомості, є її суб'єктивною реальністю. Ці переживання являють собою сукупність позитивних і негативних емоцій, вони характеризуються цілісністю та ґрунтуються на узагальненій оцінці власного буття [1, с. 50].

У сучасній психології феномен психологічного благополуччя досліджують Н.М. Бредберн (*N.M. Bradburn*), Е.Л. Деці (*E.L. Deci*), Р.М. Райан (*R.M. Ryan*), К. Ріфф (*C. Ryff*), Е. Дінер (*E. Diner*), М. Аргайл (*M. Argyle*), Корі Л.М. Кіз (*Corey L.M. Keyes*), О.В. Андрієнко, Г.В. Іваннікова, Н.В. Каргіна, О.В. Клепікова, Н.С. Шишко та інші.

Н.М. Бредберн (*N. M. Bradburn*) вважав, що психологічне благополуччя можна порівняти із задоволеністю життям і суб'єктивним відчуттям щастя. Він розглядав психологічне благо-

получчя як співвідношення (баланс) двох видів афекту – позитивного й негативного. Коли позитивний афект домінує над негативним, людина відчувається щасливою й задоволеною, тобто має високий рівень психологічного благополуччя, коли ж людина відчувається нещасною і незадоволеною, вона має низький рівень психологічного благополуччя. У теорії афективного балансу основним показником позитивного функціонування особистості Н. М. Бредберн визначив категорію «щастя», а пізніше його послідовники окреслили два напрями щодо дослідження благополуччя: гедоністичний, який пов'язував психологічне благополуччя з вираженням позитивних емоцій (щастям), і евдемоністичний, що пояснював благополуччя успішним функціонуванням особистості (К. Ріфф, Корі Кіз). Базовим поняттям гедоністичного підходу є «суб'єктивне благополуччя», як когнітивний компонент задоволеності життям. Елементами евдемоністичного підходу є сенс життя, цілеполягання, особистісна виразність [5].

Враховуючи виявлені на той час відмінності в означених напрямках досліджень, К. Ріфф (*C. Ryff*) розробила модель психологічного благополуччя, яка ґрунтується на двох положеннях. За першим, психологічне благополуччя являє собою безперервне особистісне зростання й повноцінність життя, за другим, евдемоністичне благополуччя є наслідком ефективної саморегуляції психологічних і фізіологічних систем організму. У співавторстві з Б. Сінгер (*B. Singer*) була визначена структура психологічного благополуччя, у якій визначено такі параметри, як самоприйняття, особистісне зростання, цілеспрямованість, уміння успішно функціонувати, автономія [6]. Психологічне благополуччя у своїх роботах дослідниця пояснює наявністю в людини особливих, стійких психологічних характеристик, що дають змогу їй функціонувати значно успішніше, ніж за їх відсутності. Як основні складники психологічного благополуччя людини К. Ріфф (*C. Ryff*) виокремлює такі: позитивні відносини з іншими, прийняття себе (позитивна оцінка себе і свого життя), автономія (здатність слідувати своїм власним переконанням), компетентність (контроль над довкіллям), здатність ефективно управляти власним життям), наявність цілей, які надають життю спрямованість і сенс, особистісне зростання як почуття безперервного розвитку й самореалізації [7].

Отже, психологічне благополуччя описують як конструкт, що відображує актуальні й потенційні аспекти життя особистості. Для актуального психологічного благополуччя першочергової вагомості набувають «особистісний ріст», «позитивні взаємини з оточенням» і «мета в житті». Рівень задоволеності сенсом життя, своїм особистісним розвитком у складні

життєві періоди набуває для людини певного регульованого механізму, зумовлює ефективність її соціального функціонування та впливає на здатність справлятися із зовнішніми та внутрішніми загрозами (уміння переоцінювати негативні враження від набутого досвіду).

Аналіз та інтерпретація емпіричних результатів. Метою нашого дослідження було вивчення особливостей психологічного благополуччя молоді в контексті їхніх ціннісних орієнтацій та аспектів гендерного самовизначення, зокрема гендерних характеристик і сприйняття власної гендерної ідентичності. Ми вважаємо, що гендерні орієнтації можна розглядати як один з аспектів ціннісних орієнтацій, що визначають спосіб сприйняття себе та взаємодії із соціумом і мають вплив на формування психологічного благополуччя; гендерні орієнтації можуть впливати на ціннісні установки й переконання особистості, які так само визначають спосіб сприйняття себе та взаємодії зі світом. Особа, гендерна ідентичність якої не відповідає загальноприйнятим стереотипам, може переживати конфлікт між власною ідентичністю та очікуваннями суспільства, що може впливати на її цінності та самоповагу.

Ми припустили, що на психологічне благополуччя дівчат мають вплив їхні ціннісні орієнтації, зокрема значення, яке вони надають аспектам незалежності, самостійності й соціальної впевненості, а також їхнє ставлення до маскуліної моделі поведінки, вираженої на рівні ідентифікації з такими рисами, як сила, амбіційність та лідерство.

У дослідженні взяли участь 38 студенток другого курсу спеціальності «Психологія» Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

Емпіричне дослідження здійснювали завдяки психодіагностичним методикам, а саме: «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф (в адаптації С.В. Карсканової), «Ціннісні орієнтації» Ш. Шварца та опитувальника «Маскуліність, фемінність та гендерний тип особистості» С. Бем (у модифікації О.Г. Лопухової).

Аналіз розподілу показників за шкалами методики К. Ріфф засвідчує, що відповіді респонденток дорівнюють показникам низького й середнього рівня. Незначний відсоток високих показників зафіксовано у шкалах «Автономія» (5,3%), «Управління оточенням» (1,8%) та «Цілі в житті» (3,5%) (див. табл. 1).

Отримані середні показники за шкалами методики засвідчили, що для переважної кількості дівчат притаманна наявність довірливих відносин з оточенням, схильність проявляти емпатію та підтримувати важливі зв'язки з іншими (64,9% за шкалою «Позитивні відносини»). Водночас дівчата також зазначали про вміння відстоювати власні переконання, оцінювати себе відповідно до власних стандартів (73,7% за шкалою «Автономія»), демонструючи впевненість і компетентність у справах (78,9% за шкалою «Управління оточенням»), прагнення до особистісного розвитку і здібностей (61,4% за шкалою «Особистісне зростання»), формувати цілі, життєві цінності й переконання (64,9% за шкалою «Цілі у житті»), позитивно ставитися до себе, визнавати власне розмаїття (70,2% за шкалою «Самосприйняття»). Найбільшу кількість показників середнього рівня зафіксували за шкалами «Автономія» та «Управління оточенням». Тобто, більша половина дівчат на нормативному рівні визнавала наявність у собі прагнення до демонстрації незалежної поведінки, упевненості й компетентності у справах, уміння самостійно створювати умови для задоволення особистісних потреб і цілей.

Дуже рідко показники за шкалами методики досягали високого рівня вираження, що загалом відповідає загальним настроям у сучасному суспільстві. Досліджувана молодь не відрізнялася відповідями, що відбивають унікальні особливості даного віку, пов'язані з підвищеною активністю, амбіційністю, успішністю, зухвалістю, пошуком шляхів щодо самовираження та самоствердження.

Отримані низькі показники за шкалами методик свідчать, що серед дівчат є значна кількість таких, у кого виникають проблеми у встановленні близьких стосунків, має вияв

Таблиця 1

Розподіл показників за шкалами методики К. Ріфф «Психологічне благополуччя»

Параметри психологічного благополуччя	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Позитивні відносини	35,1%	64,9%	0%
Автономія	21,1%	73,7%	5,3%
Управління оточенням	19,3%	78,9%	1,8%
Особистісне зростання	38,6%	61,4%	0%
Цілі в житті	31,6%	64,9%	3,5%
Самосприйняття	29,8%	70,2%	0%
Загальний показник психологічного благополуччя	38,6%	61,4%	0%

певна ізолюваність і фрустрованість (35,1% за шкалою «Позитивні відносини»), нездатність чинити опір соціальному тиску (21,1% за шкалою «Автономія»), а також відчуття безсилля в управлінні навколишнім світом, нудьга й незацікавленість життям (38,6% за шкалою «Особистісне зростання»). На нашу думку, значна кількість представлених низьких показників за шкалами «Особистісне зростання», «Позитивні відносини» та «Цілі в житті» є тривожним сигналом для майбутнього суспільства: небажання молоді пізнавати світ, розширювати межі власних можливостей, робити відкриття та будувати перспективні плани в професійній та особистісній сферах – усе це може сигналізувати про певну стагнацію у розвитку соціуму, спричинену депресією, застоєм, відсутністю життєвих перспектив. Вище зазначалося про важливість зазначених параметрів психологічного благополуччя і їх роль у забезпеченні ефективності соціального функціонування людини, її здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім викликам, переосмислювати негативний досвід та враження.

Дослідження цінностей молоді ми здійснювали завдяки методиці Ш. Шварца «Ціннісні орієнтації». Під цінностями автор має на увазі «пізнані» потреби, які безпосередньо залежать від культури, оточення, менталітету конкретного соціуму. Методика вможливила вивчення соціальних ідеалів (нормативних ідеалів лише на рівні переконань) для досліджуваної групи, а також дала змогу схарактеризувати їхні індивідуальні пріоритети (цінності на рівні поведінки).

Ш. Шварц виокремлював десять різновидів цінностей, які мають вияв у групах «соціальні цінності» й «індивідуальні пріоритети». Дослідник зауважував, що ціннісні орієнтації особистості не завжди можуть збігатися з показниками індивідуальних пріоритетів внаслідок обмежених можливостей людини, групового тиску, дотримання певних традицій, зразків поведінки й інших причин.

Аналіз рангів нормативних ідеалів й індивідуальних пріоритетів доводить, що дівчата здебільшого надавали перевагу одним і тим самим цінностям в обох списках з незначними відмінностями. Так, у розподілі рангів нормативних ідеалів першу позицію посіла цінність «Гедонізм», другу – «Самостійність», третю – «Безпека». Серед індивідуальних пріоритетів найвищими балами оцінювали ті ж самі цінності, але з іншим наданням пріоритетів: першу позицію посіла «Безпека», другу – «Самостійність» і третю – «Гедонізм». Останні позиції і в першому, і в другому переліку цінностей посіли цінності «Традиції» (10 ранг), «Влада» (8 ранг серед соціальних цінностей та 9 ранг серед індивідуальних пріоритетів). Отже, дівчата досліджуваної групи серед соціаль-

них ідеалів найціннішими визначили насолоду життям («гедонізм»), можливість самостійно робити вибір у прийнятті рішень і незалежності («самостійність») та безпеку для інших і для себе, стабільність у суспільстві та взаємостосунках («безпека»). Можна припустити, що вибір молоддю саме цих цінностей є своєрідним механізмом захисту від негативної та тривожної інформації, ситуації, яка склалася в країні через війну. Вони не хочуть відкладати насолоду від життя на якійсь термін, прагнуть бути щасливими тут і зараз, проявляючи інтеракційні потреби в автономності й незалежності в безпечних умовах для життя.

Відповідно до особливостей поведінки та можливостей, ранги індивідуальних пріоритетів відрізнялися від рангів соціальних цінностей, але незначно. Позитивний коефіцієнт кореляції між двома рядами рангів відповідав рівню статистичної значущості $p \leq 0,009$ ($r=0,772$).

Таблиця 2

Розподіл пріоритетів у списку соціальних та індивідуальних цінностей, отриманих за методикою Ш. Шварца

Види цінностей	Соціальні цінності	Індивідуальні пріоритети
Комфортність	4,5	7
Традиції	10	10
Доброта	4,5	5
Універсалізм	7	4
Самостійність	2	2
Стимуляція	9	6
Гедонізм	1	3
Досягнення	6	8
Влада	8	9
Безпека	3	1

У нашому дослідженні ми припустили, що рівень психологічного благополуччя разом із соціальними й індивідуальними цінностями також зумовлений особливостями гендерного самовизначення респонденток. Спосіб, яким людина відчуває та виражає власну гендерну ідентичність, може так само мати значний вплив на її психологічне благополуччя. Люди, які відчувають внутрішню гармонію між своєю гендерною ідентичністю і тим, як їх бачить суспільство, зазвичай мають краще самопочуття та вищий рівень самоприйняття.

Досліджування гендерних характеристик ми здійснювали завдяки методиці С. Бем «Bem Sex Role Inventory» у модифікації О. Г. Лопухової «Маскулінність, фемінність і гендерний тип особистості». Новаторство модифікації мало вияв у скороченні процедури дослідження. У результаті ревалідизації аналога BSRI кількість пунктів опитувальника було скорочено із 60 до 27, оскільки залишилися

характеристики, які показують високу дискримінативну силу і стійкість до міжкультурних відмінностей. Відповідно до конструкції методики, дев'ять пунктів відповідають за шкалу «маскулінність», дев'ять – за шкалу «фемінність», і дев'ять пунктів – за «загальнолюдські» соціально бажані якості, не типізовані за категорією гендеру.

Зазначимо, що концептуальним підґрунтям оригінальної методики є теорія андрогінії, а основною ідеєю – визначення конструктів «фемінність» і «маскулінність» не як протилежних полюсів одновимірного континууму, а як незалежних конструктів. Відповідно до теорії андрогінії, кожна особистість водночас може володіти як фемінними, так і маскулінними характеристиками. Також передбачається, що ефективність функціонування особистості в будь-якій галузі діяльності залежить від здатності виявляти як фемінні, так і маскулінні якості відповідно до конкретних ситуацій, а не обмежувати свою поведінку згідно зі статевою приналежністю. Опитувальник BSRI був призначений для визначення «гендерної типізованості» чи «гендерної нетипізованості» особистості. На думку С. Бем, «гендерна особистість» являє собою когнітивний конструкт, що є результатом інтеріоризації гендерних категорій культури, результатом «вростання в культуру», як засвоєну готовність бачити реальність, поділену на поляризовані статеві та гендерні категорії [4].

Гендерну нетипізованість С. Бем досліджувала в контексті незалежності індивідуальної свідомості від гендерних категорій, як культурного конструкту в розумінні (та сприйнятті) світу та себе. Саме під гендерною нетипізованістю С. Бем розуміла андрогінію особистості. Пізніше було виокремлено різновид «гендерної недиференційованості» [там же], який можна вважати виявом гендерно нетипізова-

ної особистості, але порівняно з андрогінністю – з негативним знаком.

За результатами методики й відповідно до авторської схеми визначення гендерного типу особистості (див. табл. 3) було виявлено, що серед дівчат 13,16% (n=5) відносилися до фемінного типу, 5,23% (n=2) – до маскулінного типу і 81,58% (n=31) – до андрогінного типу.

Розподіл показників гендерних характеристик у досліджуваній вибірці загалом відповідав даним, представленим у науковій літературі: дівчата вище оцінювали прояви саме фемінності порівняно з маскулінними рисами (10,08±5,4 проти 7,00±6,10) на тлі чітко вираженої тенденції до прояву андрогінних характеристик у самооцінці. Нижче наведені результати розподілу відсоткових показників за кожною гендерною характеристикою, де наявна більша кількість фемінних показників високого рівня.

Науковці зазначають, що в середньому жінки оцінюють себе вище за всіма наведеними характеристиками порівняно із чоловіками. Є багато підтверджень того, що жінки в середньому оцінюють себе вище за шкалою маскулінності, ніж чоловіки – за шкалою фемінності. Загальною тенденцією є також широка представленість андрогінного типу, який трапляється більш ніж у 70% випадків. Зазвичай гендерна типізованість не перевищує 20% зафіксованої, причому маскулінний тип частіше має вияв серед чоловіків, а фемінний – серед жінок. Ці тенденції свідчать про низький рівень поляризації гендерних уявлень у переважній кількості людей, що відповідає сучасним умовам в егалітарному суспільстві.

Встановлення зв'язків психологічного благополуччя дівчат з їхніми ціннісними орієнтаціями й особливостями гендерного самовизначення здійснювали завдяки критерію r-Пірсона. У таблиці 4 представлені значні

Таблиця 3

Визначення гендерного типу особистості

Результат за шкалою фемінність	Результат за шкалою маскулінність	Гендерний тип особистості
нижче нуля	вище нуля	маскулінний
вище нуля	нижче нуля	фемінний
вище нуля	вище нуля	андрогінний
нижче нуля	нижче нуля	недиференційований

Таблиця 4

Розподіл показників гендерних характеристик у вибірці дівчат (за методикою С. Бем-О. Лопуховою)

Гендерні характеристики	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Маскулінність	13,2%	73,7%	13,2%
Фемінність	13,2%	68,4%	18,4%
Загальнолюдські	10,5%	89,5%	0

Таблиця 5

Взаємозв'язок показників психологічного благополуччя і ціннісних орієнтацій у дівчат

Параметри психологічного благополуччя	Соціальні цінності										Індивідуальні пріоритети	
	1	3	4	5	6	7	8	9	10	5	7	
Позитивні відносини	0,20	0,30	0,42**	0,48**	0,18	0,43**	0,38*	0,20	0,34*	0,52***	0,39*	
Автономія	0,33*	0,38*	0,34*	0,39*	0,39*	0,23	0,53***	0,22	0,41**	0,33*	0,49**	
Управління середовищем	0,40*	0,46**	0,38*	0,52***	0,30	0,16	0,46**	0,23	0,38	0,63***	0,34*	
Особистісне зростання	0,07	0,40*	0,22	0,35*	0,03	0,37*	0,21	0,00	0,40*	0,41**	0,46**	
Цілу життя	0,53***	0,45**	0,41**	0,56***	0,30	0,18	0,43**	0,28	0,45**	0,38*	0,16	
Самоприйняття	0,28	0,09	0,40*	0,46**	0,41**	0,13	0,48**	0,62***	0,36*	0,38*	0,19	
Загальний показник психологічного благополуччя	0,44**	0,49**	0,51***	0,66***	0,38*	0,35*	0,58***	0,38*	0,55***	0,61***	0,45**	

Примітка: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,05$; *** – $p \leq 0,05$.

- Види цінностей:
- 1. Комфортність
  - 3. Доброта
  - 4. Універсалізм
  - 5. Самостійність
  - 6. Стимуляція
  - 7. Гедонізм
  - 8. Досягнення
  - 9. Влада
  - 10. Безпека

кореляції між компонентами психологічного благополуччя й показниками соціальних цінностей та індивідуальних пріоритетів. З'ясовано, що характеристики психологічного благополуччя дівчат переважно корелювали з показниками соціальних цінностей, ніж з показниками індивідуальних пріоритетів. Іншими словами, суб'єктивна оцінка дівчатами себе, власного життя, аспектів позитивного особистісного функціонування більшою мірою обумовлювалася прагненням відповідати соціальним очікуванням (зв'язок зі шкалою «Комфортність» $r=0,44$), забезпечувати позитивну взаємодію з близькими (зв'язок зі шкалою «Доброта» $r=0,49$), виявляти розуміння і захист благополуччя всіх людей та природи (зв'язок зі шкалою «Універсалізм» $r=0,51$), можливість задовольняти потреби в автономності й незалежності (зв'язок зі шкалою «Самостійність» $r=0,66$), потреби у переживанні різноманітних і глибоких вражень для підтримки оптимального рівня активності (зв'язок зі шкалою «Стимуляція» $r=0,38$), отримувати задоволення і насолоду від життя (зв'язок зі шкалою «Гедонізм» $r=0,35$), досягати успіхів через особистісну й професійну компетентність (зв'язок зі шкалою «Досягнення» $r=0,58$), набувати соціального статусу, престижу, поваги (зв'язок зі шкалою «Влада» $r=0,38$), мати безпеку, гармонію, стабільність у суспільстві та взаєминах (зв'язок зі шкалою «Безпека» $r=0,55$).

Отже, для досліджуваних нашої вибірки психологічне благополуччя обумовлюється перш за все переконаннями та вірою в силу й дієвість соціальних норм, а також обмежені поведінковими й індивідуальними можливостями їх реалізації, імовірно, через сьогоденну ситуацію в країні чи інформаційний вплив.

Зв'язок індивідуальних пріоритетів з психологічним благополуччям проявив себе через цінності «самостійність» та «гедонізм». Отже, прагнення до отримання насолоди чи чуттєвого задоволення від життя

(зв'язок зі шкалою «Гедонізм» $r=0,45$) та самостійності у виборі способів дії (зв'язок зі шкалою «Самостійність» $r=0,61$) є маркерами психологічного благополуччя на індивідуальному рівні. Іншими словами, у досліджуваних сформована певна система цінностей, але реалізують вони її лише через цінності «задоволення життям» та «незалежне волевиявлення» у виборі рішень і способів дії, автономність у вчинках та здійснення контролю над ними.

Кореляції психологічного благополуччя з гендерними характеристиками загалом не засвідчили підтвердження сформованої гіпотези про те, що суб'єктивне благополуччя переважно обумовлено показниками маскулінної поведінки. Було виявлено, що показники загального психологічного благополуччя дівчат на статистично значущому рівні корелювали з фемінністю та андрогінністю (відповідно $r=0,34$; $p \leq 0,05$ і $r=0,44$; $p \leq 0,01$). Маскулінні риси на статистично значущому рівні пов'язувалися лише з окремим показником психологічного благополуччя – з «позитивними відносинами» ($r=0,35$; $p \leq 0,05$) та автономністю ($r=0,34$; $p \leq 0,05$). У науковій літературі описано результати перевірки гіпотез щодо визначення домінантних паттернів статеворольової поведінки в досягненні особистісного успіху. Поширення одержав факт про більшу успішність людей, зорієнтованих на модель маскулінної поведінки незалежно від статі. Особистісна успішність, на нашу думку, має відношення до психологічного благополуччя, тому ми спробували перевірити такі висновки. Проте результати нашого дослідження засвідчили більшу кількість зв'язків психологічного благополуччя з показниками фемінності й андрогінії.

Висновки та перспективи подальшої роботи. Здійснене дослідження дозволило проаналізувати ціннісні орієнтації, що обумовлюють психологічне благополуччя сучасної молоді. Теоретичний аналіз засвідчив,

Таблиця 6

Взаємозв'язок показників психологічного благополуччя з гендерними характеристиками дівчат

Параметри психологічного благополуччя	Гендерні характеристики		
	маскулінність	фемінність	андрогінність
Позитивні відносини	0,35*	0,32*	0,23
Автономія	0,34*	0,14	0,44**
Управління оточенням	0,09	0,35	0,46**
Особистісне зростання	-0,10	0,22	0,41**
Цілі у житті	0,13	0,36*	0,31
Самоприйняття	0,41	0,04	0,11
Загальний показник психологічного благополуччя	0,29	0,34*	0,44**

Примітка: * – $p \leq 0,05$; ** – $p \leq 0,01$.

що психологічне благополуччя особистості – це складне функціонально-динамічне утворення, одним із рівнів якого є система ідеалів та ціннісних орієнтацій, що забезпечують цілісне переживання щастя, осмисленість буття, узгодженості всіх рівнів екзистенціальних потреб.

Нами було виявлено, що психологічне благополуччя дівчат насамперед більше залежить від відповідності й наслідування соціальних ідеалів і цінностей, ніж від прояву цих цінностей на індивідуальному рівні. Нашу гіпотезу щодо того, що психологічне благополуччя дівчат забезпечується проявом маскулінної поведінки не знайшла свого повного підтвердження: психологічне благополуччя більшою мірою пов'язувалося саме з фемінністю та андрогінністю.

Вивчення проблеми психологічного благополуччя є актуальним і перспективним напрямком дослідження. У подальшому планується зв'язати вивчення особливостей прояву психологічного благополуччя зі статевими та віковими характеристиками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каргіна Н. В. Основні підходи до вивчення психологічного благополуччя особистості. *Наука і освіта*. 2015. № 3. С. 50.
2. Каргіна Н.В. Чинники психологічного благополуччя особистості. *Наука і освіта*. 2018. № 1. С. 83–87. URL: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/articles/2018-1-doc/2018-1-st12>
3. Колотій Н. М. Психологічне здоров'я підлітків та його оцінка в умовах загальноосвітнього закладу: дис.... канд. псих. наук: 19.00.07. Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2003.
4. Bem S. L. *The Lenses of Gender Transforming the Debate on Sexual Inequality*. Yale University Press, 1993, p. 178.
5. King L.A., Napa C.K. What makes a life good? *Journal of Personality*. 1998. Vol. 75. P. 156–165.
6. Singer B., Ryff C. Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. URL: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-94-007-5702-8#about-this-book>
7. Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1995. 69(4), 719–727. URL: <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.69.4.719>